

Népliget Szombathelyen. Igazán hasznos munkát végez a szombathelyi szépitő egyesület, megerdemli, hogy a város lakossága erősebb támogatásban részesítse. Csak nem régiben létesítette városi hatóság támogatása mellett a Perint parti sétautat s most egy újabb üdülöhelyet rendez be a közönség számára. A kálvária hegy fölötti volt „Császtői” erdő letarolt, de újból beültetett keleti oldalán létesít egy nagy szabásu sétányt, Gyönyörű tölgy és gesztenyes alék, hárs és nyír labirintok, mind úgy elkészítve, hogy május hóban már valóságos üdülőhelyeknek használhatók. Két három kilométeres sétautak, itt-ott pihenőkkel, oly pázarul vannak elhelyezve, hogy ezt a ligetet nem sokára a közönség nagy része fogja felkeresni. Minden biztonnyal akad ezelmes vállalkozó is, ki hűsítő italokkal berendezett étkezőt fog itt felállítani. Egy fontos és a mellett egészségügyi intézménnyel szaporodott a város alkotásainak száma, melynek létesítése körül *Kárpáti Kelemen* premontrei rendű kanonok, a szépitő egyesület elnöke és *Hodányi Ödön* városi tisztli főmérnök szereztek elismerésre méltó érdemeket, kik mindketten, de különösen Kárpáti odaadó, fáradhatlan tevékenységet fejtettek ki a park készítése körül es tették lehetővé annak még a f. év során való használatba vetelet. Az új liget — hullomá-sunk szerint — „Népliget” elnevezést kap. Pénteken délelőtt járta be a város hatósága az ujonnan létesített parkot Kárpáti társaságában es e bejárás eredményeként elmondhatjuk, hogy a Népliget kellemes üdülöhely lesz.

Szombathelyi Újság 1906. április 15. 7. o.

Kárpáti Kelemen
Pittmann Lászlóné magángyűjteményéből

Bodányi Ödön
MNL VaML Fotógyűjtemény

A szépítő egyesület értekezlete. A szombathelyi szépítő egyesület vasárnap délelőtt a városháza tanácstermében ülést tartott Rauscher Miksa elnöklésével, melyen a város szépítése körül buzgólkodó hölgyek nagy számban jelentek meg. Elhatározta a gyűlés egy nőbizottság megalakítását, melynek tagjai a szépítő egyesületbe való belépésre fogják serkenteni Szombathely város polgárait. A bizottság elnöke Eredics Ferenczné lett, a tiszlikar pedig a következőképen alakult meg. Alelnökök : Herbst Gézáné, dr. Ernuszt Józsefné, Brenner Tóbiásné, dr. Radó Gyuláné, dr. Szabó Lászlóné, Rauscher Miksáné. Jegyző : Szende Miksáné. A hölgybizottság tagjai : Baka Boldizsárné, Babics Istvánné, Bárányné Babics Julia, Balogh Gyuláné, Deutsch Tivadarné, dr. Esső Imréné, ifj. dr. Eredics Ferenczné, özv. dr. Ernuszt Gézáné, Flesch Józsefné, Goldstein Béláné, Greisinger Ottóné, Höllig Gusztávné, Hidogh Lajosné, Hvozdovits Antalné, Kaffehr Béláné, Kreutz Edéné, Kussovich Tivadarné, Lingauer Albinné, Mayer Benóné, Mayerne Dömötör Eliz, Nyul Lajosné, Polgár Bertalanná, dr. Pekker Lászlóné, Révész Simonné, dr. Rohrer Ödönné, Somogyi Miklósné, dr. Székely Józsefné, Weiner Sándorné, Zimmermann Károlyné. Felmerült a gyűlés folyamán egy indítvány, hogy a szépítő egyesület rendezzen egy nagyszabású nyári mulatságot. Az indítvány helyesléssel találkozott, azonban a kérdéssel csak később foglalkoznak.

Vasvármegye 1907. március 19. 2. o.

A MI ASSZONYAINK

Vajjon teljes lenne-e a mű, mit Szombathelyről írunk, ha kihagynók belőle minden szépnek, jónak, nemesnek rajongóját, részesét, kigondolóját, végrehajtóját: a nőt!

A szombathelyi nő?

Százféle, ezerféle, szőke, barna, alacsony magas, molett és nyulánk, nem typus: ahány annyi, csak egy,

akiket itt férfigyerek névvel tisztelnek meg. Van egy szombathelyi anya a Széll Kálmán-utca egyik házában, akinek tizenegy élő »férfigyereke« van — ime ez a szombathelyi nő!

És a gyermekeket szeretik és gonddal nevelik. De nemcsak a magukét, a másét is. Az állam gyermekeit különös szeretettel neveli a szegé-

Eredics Ferencné szül. Tasler Jusztina

ami bennük közös: megannyi jó honleány, kiváló feleség és jó anya, nemzetünk büszkesége lehet tehát, mely a magyar faj ragyogó jövőjét büszke honleányokban keresi. Büszke is lehet e hon Szombathely leányaira. Mert ha az anyakönyv titkos lapjait vizsgáljuk, bizony sok helyütt látjuk a a biztató jövőt: egy anyának nyolc gyermeke, tíz gyermeke, tizenkét gyermeke. A hétgyermekes család igen gyakori. És feltűnően sok a fiu,

nyebb néposztály s a miniszter annak sok elismerő oklevelet kell kiállítani a szombathelyi nevelőszülők jóságáról. A neveket hallgassuk el és menjünk át más térre, ahol más oldaláról fogjuk bemutatni asszonyainkat, leányainkat.

Elsősorban a jótékonyság, a betegápolás, a szegények és betegek istápolása terén tűnnek ki a szombathelyi hölgyek, akik közül csak néhányat említünk.

Szombathely, 1777-1927: jubiláris emlékalbum. Szerk. Fehér Károly.

Szombathely: Pannónia Sajtóvállalat, 1927. 239. o.

XIII. A szépítő egyesület működése.

Az egyesület az 1885-ik évben alakult díszkertek, sétányok létesítése, az utcáknak fasorokkal való beültetése, valamint a rendezett és szépített terek gondozása céljából.

Az egyesület működését az utcákban fasorok ültetésével kezdte és e téren idő múltán szép eredményeket ért el. A vadgesztenye- és platánfák az alkalmas talajban erőteljesen fejlődtek és oly terebélyesek lettek, hogy a szűkebb utcákban az 1899—1901. évek folyamán végrehajtott nagy városszabályozások következtében azok egy részét ki kellett vágni. E fák helyett azután gömbakácokat ültettek.

A város szépítését még az egyesület megalakulása előtt a múlt század hatvanas éveinek elején kezdték *Stallner* Ferenc városbíró és *Skényi* József, akik a mostani Hegy-utcában és folytatásában a 400 m hosszú és 60 pár *hársfából* álló fasort ültették. A szép fasornak egyrészét újabb ültetéssel utólag háromszorossá alakították át.

A szépítő egyesület évi 2 k. 40 f. tagdíjaiból az évek során sok ezer korona folyt be, amiből a város támogatásával létesítették a díszkerteket, sétahelyeket és ültetvényeket.

A város érdemes polgárai önzetlenül buzgólkodtak és fáradoztak az egyesület választmányában. Az első elnök dr. *Ajka*s Károly kir. ügyész volt. Az elnökök sorában voltak: *Varasdy* Károly, *Szabó* Ernő és *Éhen* Gyula későbbi polgármesterek is. Kiváló tevékenységet fejtett ki és nagy érdemet szerzett mint elnök *Kőfalvy* Vidor premontrai kanonok, főgymnasiumi igazgató is.

Az egyesület a nyolcvanas években a Szent-Mártoni-utcában 200 m hosszú bétonjárdát is készíttetett.

Az 1897/8. évben a Szent-István-park létesítésekor különösen sokat fáradozott *Farkas* Ferenc, akkori elnök, semináriumi tanár, 1901 óta pedig dr. *Kárpáti* Kelemen premontrai kanonok, a múzeum és gymnasium igazgatója működik fáradhatatlanul mint az egyesület elnöke. Dr. *Kárpáti* Kelemen egyik beszámoló beszédében így mutatta be az egyesület működését. Saját szavai szerint: „Alig van utcája a városnak, amelynek gyalogjáróit nem öveznék gömbakácfasorok. A vasúti pályaudvar előtt elterülő *Éhen-Gyula-tér* bokrokkal megrakott üde pázsitjával fogadja a vasúton érkezőt és a *Szell-Kálmán-utcában* virágos ablakok köszöntenek. A Múzeum előtt a *Deák-Ferenc-ligetben* lombos fák és bokrok között kényelmes padokon üdül a közönség, valamint a szabad levegőt élvező gyermekesereg. A Gyöngyös-patakon fehér hattyúk úszkálnak. A másik pataknak,

Bodányi Ödön: Szombathely város fejlődése 1895–1910-ig és műszaki létesítményei. Budapest: Pátria Ny., 1910. 221–224. o.

amely ezzel párhuzamosan a várost északról dél felé keresztül metszi: a Perint-pataknak partján akác-, éger- és fűzfák sűrű lombjaiból madárzene hangzik ki az utcák időnkint enyhülő morajából.

A *perintparti sétaút* a patak balpartján észak felé halad és kelet felé a vízvezetéki szivattyúház mellett elvonulva a Paragvári-út mellett fekvő fásoros sétaúthoz csatlakozik, mely ismét a városba vezet. E sétaút 2,7 km hosszú. Ezzel párhuzamosan halad a Perint balpartján az 1,3 km hosszú *Árpád-út*, akác- és platánfákkal sűrűn szegélyezve, amely Olad község szélén a Rózsavár vendéglőnél a jól gondozott hársfákkal szegélyezett *Felsőhegy* alatti sétaútba torkol. A Hegy-utca végén a múlt század derekán a jövőbe látó ősök által ültetett hársfasor mellett két évtized előtt még sertéslegelők területek el. A kietlen területet a szépítő egyesület gyertyánsövényvel, fenyőültetvényekkel, tarkaszínű bokrokkal, pázsittal és fűvényezett utakkal kedves ligetté változtatta. Ez a 2 hold és 300 négyzetöl terület csakhamar kicsinek bizonyult. Felismerte ezt a szükségét Ehen Gyula akkori polgármester, aki az 1897—1898-ik évben a Középhegy alatt elnyúló földdarabok kisajátításával oly terület birtokába juttatta a várost, amelyet a szépítő egyesület szorgalmas munkája és szinte erejét meghaladó áldozatkészsége rövid idő alatt kies közkertté, a mostani *Szent-István-parkká* alakított át. Közepén emelkedik a Brenner Tóbiás polgármester idejében épült *Kioszk*, melyhez gondozott utak vezetnek. A park pázsitját fenyőligetek, tarka bokrok és árnyas fák csoportjai szakítják meg. Az utak mentén kényelmes padok adnak pehenőt, A Kioszk feletti dombon áll a víztorony. A dombnak béton-ballustráddal övezett síkjáról látható az egész város és annak messze vidéke: a Kis Magyar Alföld. Tiszta időben a távolban nyugat felé látható a 37 km távolságban fekvő *Sághegy* és a 38 km messzeségben a Kis Somlyó, a síkságból kiemelkedő jellegzetes lapos tetejű bazalt-hegyek. Észak felül láthatók: a kőszegi hegyek, az *Irott kő* (a Dunántúl legmagasabb csúcsa), az oladi dombok, az *óvári hegyek* és a *Vas-hegy*. Dél felül láthatók a távolban a jaáki templom tornyai.“

A szépítő egyesület gondos munkájának emléke a Sportegyesület pályája mellett elterülő Városliget és a vágóhíd

közeliében levő Gyermekkert. Újabb alkotása a két kilométernél hosszabb tágas népliget a részben letarolt Császtó-erdő helyén. Dr. *Kárpáti* elnök most fáradozik a városból ide kivezető 1¼ km hosszú pázsitos és fásoros sétaút létesítésén, amely ha elkészül, a jövőendő nemzedék hálásan fogja megalkotóját emlegetni.

A szombathelyi talajban erőteljesen fejlődnek a vadgesztenye-, a platán- és az akác-fák. A parkok és sétautak beültetésekor a nemesebb hárs- és platánfák közé akác- és vadgesztenyefákat ültetnek, amelyek az itteni talajban gyorsan nőnek. Amikor a nemesebb fák is lombosabbak lesznek, a közbenső akác- és vadgesztenyefákat kivágják, hogy az előbbieket fejlődésük ne akadályozzák. Ily módon csak a nemesebb fák maradnak meg.

A szépítő egyesület ezeket a parkokat és sétautakat létesítette:

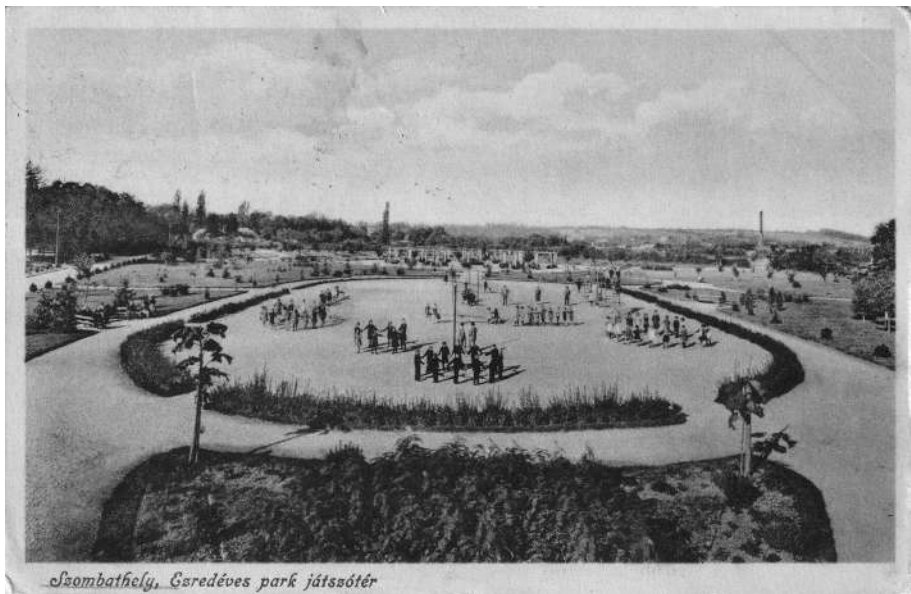
1. Városliget	--- --- --- (1887)	14.000 □ ⁰	2.000 k.
2. Millennium-park	--- --- (1897)	3.503 □ ⁰	2.000 "
3. Szent-István-park	--- (1898)	8.533 □ ⁰	4.000 "
4. Deák-Ferenc-liget	--- (1902)	2.030 □ ⁰	4.000 "
5. Gyermekkert	--- --- (1902)	1.300 □ ⁰	1.000 "
6. Népliget	--- --- --- (1908)	21.700 □ ⁰	5.000 "
7. Paragvári sétaút	--- --- (1887)	0½ km	1.000 "
8. Árpád-sétaút	--- --- (1898)	1½ "	2.000 "
9. Perintparti sétaút	--- (1901)	2½ "	3.000 "
10. Felsőhegyalatti-sétaút*)	(1904)	1½ "	2.000 "
Összesen			--- --- 26.000 k.

Az utcákon és sétautakon összesen 1780 gömbakácfa és 1460 más lombos fa díszlik.

A szépítő egyesület továbbá 300 db. kényelmes, vasállású ülőpadot és 200 db. fapadot állított fel a parkokban és sétautakon.

Az egyesület fennállása óta összesen 50.000 koronát költött az új létesítményekre és azok gondozására.

*) Ezekon kívül még a 400 m hosszú gyöngyösparti sétautat: a *Szőllősi sétautat* és a 2500 □-öl nagyságú *Prater-kertet* élvezheti a város közönsége. Ezek egykor a *Montenuovo* hercegi családé voltak, most *Brenner Tóbiás* polgármester tulajdonában vannak, aki azok szabad használatát a közönségnek megengedi.

Spiegler Tibor magángyűjteményéből